

PRAWO CYWILNE
CZĘŚĆ OGÓLNA
I ZOBOWIĄZANIA
WYKŁAD W FORMIE PYTAŃ
I ODPOWIEDZI

Joanna Kuźmicka-Sulikowska
Monika Tenenbaum-Kulig

2. wydanie

LEX

a Wolters Kluwer business

PRAWO CYWILNE
CZĘŚĆ OGÓLNA
I ZOBOWIĄZANIA
WYKŁAD W FORMIE PYTAŃ
I ODPOWIEDZI

Joanna Kuźmicka-Sulikowska
Monika Tenenbaum-Kulig

2. wydanie

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

LEX

a Wolters Kluwer business

Warszawa 2015

Stan prawny na 15 września 2014 r.

Wydawca
Magdalena Przek-Ślesicka

Redaktor prowadzący
Ewa Fonkowicz

Opracowanie redakcyjne
Bartosz Stanisławski

Łamanie
Kamila Tomecka

Poszczególne części opracowały:
Joanna Kuźmicka-Sulikowska – część I: Prawo cywilne. Część ogólna
Monika Tenenbaum-Kulig – część II: Zobowiązania

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Wolters Kluwer SA, 2015

ISBN: 978-83-264-3485-3
2. wydanie

Wydane przez:
Wolters Kluwer SA

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 00, fax 22 535 81 35
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	7
Wprowadzenie.....	11
CZĘŚĆ I	
PRAWO CYWILNE – CZĘŚĆ OGÓLNA	
Rozdział 1	
Podmioty prawa cywilnego.....	15
1.1. Osoby fizyczne	15
1.2. Osoby prawne	27
1.3. Jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną	39
Rozdział 2	
Przedmioty stosunków cywilnoprawnych	42
Rozdział 3	
Czynności prawne.....	46
3.1. Zawarcie umowy	46
3.2. Wady oświadczeń woli	56
3.3. Treść czynności prawnej – zagadnienia wybrane	64
3.4. Forma czynności prawnych.....	72
3.5. Rodzaje czynności prawnych.....	87
3.6. Wadliwość czynności prawnej a jej skuteczność prawna	89
Rozdział 4	
Przedstawicielstwo	93
Rozdział 5	
Przedawnienie	102
CZĘŚĆ II	
ZOBOWIĄZANIA	
Rozdział 1	
Część ogólna zobowiązań.....	113
1.1. Pojęcie zobowiązania i jego cechy.....	113

1.2. Świadczenie	126
1.3. Zagadnienia ogólne dotyczące odpowiedzialności odszkodowawczej	143
1.4. Wielość dłużników lub wierzycieli	153
1.5. Umowy zobowiązaniowe.....	162
1.6. Bezpodstawne wzbogacenie.....	187
1.7. Czyny niedozwolone	196
1.8. Wykonanie zobowiązań i skutki ich niewykonania.....	222
1.9. Wygaśnięcie zobowiązania.....	228
1.10. Zmiana wierzyciela i dłużnika.....	233
1.11. Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika.....	236
Rozdział 2	
Część szczegółowa zobowiązań	238
2.1. Sprzedaż	238
2.2. Umowa o dzieło	253
2.3. Umowa o roboty budowlane	256
2.4. Najem.....	259
2.5. Dzierżawa	261
2.6. Umowa leasingu	263
2.7. Użyczenie	265
2.8. Pożyczka	267
2.9. Zlecenie	269
2.10. Prowadzenie cudzych spraw bez zlecenia	272
2.11. Umowa agencyjna	274
2.12. Umowa komisu	276
2.13. Umowa przewozu	280
2.14. Umowa spedycji	283
2.15. Umowa ubezpieczenia.....	285
2.16. Przechowanie	287
2.17. Odpowiedzialność utrzymujących hotele i podobne zakłady	291
2.18. Spółka cywilna	296
2.19. Poręczenie	300
2.20. Darowizna.....	305
2.21. Ugoda.....	308
2.22. Przekaz	310
Wykaz orzecznictwa	315
Wykaz aktów prawnych	321
Bibliografia	325

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- k.c.** – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 121 z późn. zm.)
- k.m.** – ustawa z dnia 18 września 2001 r. – Kodeks morski (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 758 z późn. zm.)
- Konstytucja RP** – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
- k.p.** – ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94 z późn. zm.)
- k.p.c.** – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 101 z późn. zm.)
- k.r.o.** – ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 788 z późn. zm.)
- k.s.h.** – ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1030)
- k.z.** – rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. – Kodeks zobowiązań (Dz. U. Nr 82, poz. 598 z późn. zm.)
- p.a.s.c.** – ustawa z dnia 29 września 1986 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2011 r. Nr 212, poz. 1264 z późn. zm.)
- pr. bank.** – ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 1376 z późn. zm.)
- pr. lotn.** – ustawa z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1393 z późn. zm.)
- pr. not.** – ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 164 z późn. zm.)
- pr. przew.** – ustawa z dnia 15 listopada 1984 r. – Prawo przewozowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 1173 z późn. zm.)
- pr. spółdz.** – ustawa z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1443)
- p.s.w.** – ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 572 z późn. zm.)

- u.g.w.s.** – ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (tekst jedn.: Dz. U. z 2005 r. Nr 231, poz. 1965 z późn. zm.)
- u.k.k.** – ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126, poz. 715 z późn. zm.)
- u.k.w.h.** – ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 707 z późn. zm.)
- u.o.p.l.** – ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 150)
- u.p.e.** – ustawa z dnia 18 września 2001 r. o podpisie elektronicznym (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 262)
- u.p.k.** – ustawa z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta (Dz. U. poz. 827) – wchodzi w życie 25 grudnia 2014 r.
- u.s.g.** – ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 594 z późn. zm.)
- u.s.m.** – ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1222)
- u.s.p.k.** – ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1169 z późn. zm.)
- ustawa o PGSP** – ustawa z dnia 8 lipca 2005 r. o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1150)
- u.s.w.s.k.,
ustawa
o sprzedaży
konsumenckiej** – ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej oraz o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. Nr 141, poz. 1176 z późn. zm.) – traci moc z dniem 25 grudnia 2014 r., na mocy art. 52 pkt 2 u.p.k.
- u.z.p.ł.** – ustawa z dnia 9 lipca 2003 r. o zatrudnianiu pracowników tymczasowych (Dz. U. Nr 166, poz. 1608 z późn. zm.)
- u.z.w.u.** – ustawa z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 1224)

Czasopisma

- AUWr** – Acta Universitatis Wratislaviensis
- Biul. SN** – Biuletyn Sądu Najwyższego
- KPP** – Kwartalnik Prawa Prywatnego
- M. Praw.** – Monitor Prawniczy
- NP** – Nowe Prawo
- OSA** – Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
- OSAŁ** – Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Łodzi
- OSN** – Orzecznictwo Sądu Najwyższego
- OSNC** – Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Cywilnej

OSNC-ZD	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Cywilnej – Zeszyt Dodatkowy
OSNCPIUS	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Cywilnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSP	– Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPiKA	– Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
PiP	– Państwo i Prawo
PNUŚ	– Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach
POSAG	– Przegląd Orzecznictwa Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
PPH	– Przegląd Prawa Handlowego
PPHZ	– Problemy Prawne Handlu Zagranicznego
Pr. Bank.	– Prawo Bankowe
Pr. Spółek	– Prawo Spółek
Prok. i Pr.	– Prokuratura i Prawo
Prok. i Pr.-wkł.	– Prokuratura i Prawo – wkładka
Prz. Leg.	– Przegląd Legislacyjny
PS	– Przegląd Sądowy
PUG	– Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
Rad. Praw.	– Radca Prawny
RNP	– Roczniki Nauk Prawnych
RPEiS	– Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
SC	– Studia Cywilistyczne
SIS	– Studia Iuridica Silesiana
SP	– Studia Prawnicze
SPE	– Studia Prawno-Ekonomiczne
TPP	– Transformacje Prawa Prywatnego
Zam. Publ. Dor.	– Zamówienia Publiczne Doradca
ZNIBPS	– Zeszyty Naukowe Instytutu Badania Prawa Sądowego

Inne skróty

GKA	– Główna Komisja Arbitrażowa
NSA	– Naczelny Sąd Administracyjny
SA	– sąd apelacyjny
SN	– Sąd Najwyższy
WSA	– wojewódzki sąd administracyjny

WPROWADZENIE

Niniejszy podręcznik obejmuje część materii prawa cywilnego w zakresie problematyki części ogólnej prawa cywilnego oraz zobowiązań – tak ich części ogólnej, jak i szczegółowej. W założeniu nie pretenduje on do miana całościowego opracowania tej tematyki, która z uwagi na objętość, a także ogrom dorobku orzecznictwa i doktryny doczekała się już obszernych komentarzy i wielotomowych opracowań systemowych. Ma raczej stanowić podręczne źródło wiedzy, przede wszystkim dla studentów prawa i administracji, pozwalające na opanowanie materiału niezbędnego do zdania egzaminu. Stąd formuła podręcznika, opracowanego w konwencji pytań i odpowiedzi, mająca ułatwić proces uczenia się oraz umożliwić łatwiejsze wyszukiwanie potrzebnych informacji. Jednocześnie zastosowane rozwiązanie pozwala na przygotowanie się do pytań, jakie mogą się pojawić podczas egzaminu ustnego lub pisemnego, dostarczając nie tylko wskazówek co do tego, jakie zagadnienia powinny być poruszone przy udzielaniu odpowiedzi, ale także i wiedzy niezbędnej do tego, aby były to odpowiedzi na wysokim poziomie merytorycznym. Stąd też zadbano o to, by zawartość merytoryczna podręcznika odpowiadała obowiązującemu stanowi prawnemu, a także odzwierciedlała aktualne poglądy doktryny i wypracowane orzecznictwo. Z uwagi zwłaszcza na te ostatnie aspekty, czyli bogate odwołania do praktyki orzeczniczej oraz literatury przedmiotu, książka może być także polecana aplikantom do zawodów prawniczych, którzy potrzebują pogłębionej, a jednocześnie przystępnej analizy określonych zagadnień z zakresu prawa cywilnego.

Przyjęta formuła podręcznika przygotowanego w formie zbioru pytań i odpowiedzi sprawia, że Czytelnik niejednokrotnie w ramach odpowiedzi na dane pytanie będzie odsyłany do odpowiedzi na inne pytania, gdzie omówione zostały kwestie powiązane z danym zagadnieniem. Pozwala to na uniknięcie zbędnych powtórzeń, a zarazem nie powinno nastęrczać zbytnich trudności z uwagi na precyzyjność odesłań.

Niniejszy podręcznik wraz z przygotowanym w tej samej formule, już wydanym podręcznikiem obejmującym prawo rzeczowe i spadkowe (J. Kuźmicka-Sulikowska, *Prawo rzeczowe i spadkowe. Wykład w formie pytań i odpowiedzi*, 2014) stanowić ma w założeniu kompendium wiedzy z zakresu podstawowych zagadnień objętych materiały prawa cywilnego.

Joanna Kuźmicka-Sulikowska
Monika Tenenbaum-Kulig

Część I

PRAWO CYWILNE – CZĘŚĆ OGÓLNA

PODMIOTY PRAWA CYWILNEGO

1.1. Osoby fizyczne

Jak przedstawia się problematyka zdolności prawnej osób fizycznych?

Zdolność prawna jest to możliwość bycia podmiotem praw i obowiązków. Zgodnie z art. 8 k.c. **każdy człowiek od chwili urodzenia ma zdolność prawną**¹. W świetle brzmienia tego przepisu przedmiotem dyskusji w doktrynie pozostaje status prawny **dziecka poczętego, lecz jeszcze nienarodzonego (nasciturusa)**. Nie obejmuje go bowiem zakres zastosowania przytoczonego art. 8 k.c., brak też innego unormowania, które regulowałoby sytuację prawną takiego dziecka w sposób kompleksowy – funkcjonują tylko pojedyncze przepisy odnoszące się do poszczególnych aspektów prawnych wiążących się z nasciturusem. Przykładowo wskazać można, że zgodnie z art. 446¹ k.c. z chwilą urodzenia dziecko może żądać naprawienia szkód doznanych przed urodzeniem; z kolei w myśl art. 927 § 2 k.c. dziecko już poczęte w chwili otwarcia spadku może być spadkobiercą, jeżeli urodzi się żywe² (lub zapisobiercą – zob. art. 972 k.c.). Dla dziecka poczętego, lecz jeszcze nienarodzonego, ustanawia się kuratora, jeżeli jest to potrzebne do strzeżenia przyszłych praw dziecka; kuratela taka ustaje z chwilą jego urodzenia (art. 182 k.r.o. i art. 599 k.p.c.). Możliwe jest także uznanie ojcostwa takiego dziecka (art. 75 § 1 k.r.o.). Z kolei w orzecznictwie sądowym uznaje się za dopuszczalne dokonanie darowizny na rzecz dziecka poczętego³ oraz wskazuje się, że jest ono uprawnione do świadczeń z ubezpieczenia należnych w razie śmierci rodzica, gdy nastąpiła ona przed urodzeniem się dziecka⁴.

W takiej sytuacji, jak już wspomniano, głosy doktryny są podzielone. Część autorów przyjmuje, że nasciturus ma warunkową zdolność prawną, która przysługuje mu pod warunkiem, że urodzi się żywy (przy czym nie chodzi tu o warunek w ujęciu art. 89 k.c., lecz o *conditio iuris*, a więc o wystąpienie wskazanej w ustawie okoliczności przyszłej

¹ Przy czym w razie urodzenia się dziecka domniemywa się, że przyszło ono na świat żywe (art. 9 k.c.).

² Szerzej zob. A. Dyoniak, *Pozycja nasciturusa na obszarze majątkowego prawa prywatnego*, RPEiS 1994, z. 3, s. 49 i n.

³ Wyrok NSA z dnia 28 listopada 1985 r., III SA 1183/85, OSP 1987, z. 2, poz. 28.

⁴ Uchwała SN z dnia 30 listopada 1987 r., III PZP 36/87, OSN 1988, nr 2–3, poz. 23; wyrok SN z dnia 7 października 1971 r., III CRN 255/71, OSN 1972, nr 3, poz. 59.

i niepewnej – tu w postaci żywego urodzenia – od której zaistnienia zależy wystąpienie skutku prawnego, w rozważanym przypadku polegającego na definitywnym nabyciu prawa)⁵. Z kolei według alternatywnego stanowiska nasciturus ma warunkową zdolność prawną, ale pod warunkiem rozwiązującym⁶. Reprezentowany jest także pogląd, zgodnie z którym przyjmowanie konstrukcji warunkowej zdolności prawnej dziecka poczętego, lecz jeszcze nienarodzonego, nie znajduje uzasadnienia, a sytuacja prawna takiego dziecka regulowana jest w poszczególnych przepisach prawa⁷, choć zakres zapewnianej mu ze strony prawa ochrony powinien być szerszy⁸.

Zdolność prawna człowieka ustaje z chwilą jego śmierci. Formalnie zazwyczaj zaistnienie faktu w postaci śmierci osoby fizycznej potwierdza się poprzez sporządzenie przez kierownika urzędu stanu cywilnego bądź jego zastępcę **aktu zgonu** na podstawie karty zgonu sporządzonej przez lekarza (art. 66 ust. 1 p.a.s.c.). Są też przypadki, kiedy podstawę sporządzenia aktu zgonu stanowić będzie pisemne zgłoszenie organu prowadzącego dochodzenie co do okoliczności zgonu (art. 66 ust. 2 p.a.s.c.), bądź zgon podlegać będzie rejestracji na statku morskim, powietrznym lub okręcie wojennym, na wojskowym statku powietrznym oraz w szczególnym trybie, jeśli chodzi o poległych żołnierzy (art. 74–78 p.a.s.c.). Podstawę sporządzenia aktu zgonu przez kierownika urzędu stanu cywilnego stanowią też orzeczenie sądu o uznaniu za zmarłego oraz orzeczenie sądu o stwierdzeniu zgonu (art. 10 ust. 3, art. 26 i 69 p.a.s.c.).

Instytucja **uznania za zmarłego** służy usunięciu stanu niepewności w zakresie stosunków cywilnoprawnych, powstającemu w sytuacji, gdy dana osoba fizyczna zaginęła i nie wiadomo, co się z nią dzieje, czy jeszcze żyje, czy też nie. Szczegółowo kwestię **terminów**, po których upływie możliwe jest uznanie danej osoby za zmarłą, regulują przepisy kodeksu cywilnego. Na ich podstawie co do zasady zaginiony może zostać uznany za zmarłego, jeśli od końca roku kalendarzowego, w którym według istniejących wiadomości jeszcze żył, upłynęło dziesięć lat. Gdyby jednak w chwili uznania za zmarłego zaginiony ukończył siedemdziesiąt lat, wystarcza upływ pięciu lat (art. 29 § 1 k.c.). Z kolei uznanie za zmarłego nie może nastąpić przed końcem roku kalendarzowego, w którym zaginiony ukończyłby dwadzieścia trzy lata (art. 29 § 2 k.c.).

Czas, który musi upłynąć od zaginięcia danej osoby, aby było możliwe uznanie jej za zmarłą, ulega znacznemu skróceniu, jeżeli zaginięcie nastąpiło w okolicznościach, które znacząco zwiększają prawdopodobieństwo tego, że ona nie żyje. Mianowicie jeżeli ktoś zaginął w czasie podróży powietrznej lub morskiej w związku z katastrofą statku lub okrętu albo z innym szczególnym zdarzeniem, może być uznany za zmarłego po upływie sześciu miesięcy od dnia, w którym nastąpiła katastrofa albo inne szczególne zdarzenie (art. 30 § 1 k.c.). Jeżeli jednak nie można stwierdzić katastrofy statku lub okrętu, bieg terminu

⁵ A. Szpunar, *Szkoda wyrządzona przed urodzeniem dziecka*, SC 1969, t. XIII–XIV, s. 379; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2011, s. 150; M. Pazdan (w:) *Kodeks cywilny*, t. 1, *Komentarz do artykułów 1–449*¹¹, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2008, s. 82.

⁶ A. Stelmachowski, *Zarys teorii prawa cywilnego*, Warszawa 1998, s. 158.

⁷ J. Strzebińczyk (w:) *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, Warszawa 2006, s. 33–34; tak też w wyroku WSA w Białymstoku z dnia 27 października 2005 r., II SA/Bk 503/05, LEX nr 173719.

⁸ A. Cisek, J. Mazurkiewicz, J. Strzebińczyk, *O rozszerzenie ochrony dóbr osobistych dziecka i macierzyństwa prenatalnego*, NP 1988, nr 10–12, s. 73–86; zob. też Z. Czarnik, *Ochrona prawna dziecka poczętego in vitro i pozostającego poza organizmem matki (uwagi de lege lata i de lege ferenda)*, NP 1990, nr 10–12, s. 104 i n.

sześcioletniego rozpoczyna się od dnia, w którym statek lub okręt miał przybyć do portu przeznaczenia, a w razie gdy nie miał portu przeznaczenia – z upływem dwóch lat od dnia, w którym była ostatnia wiadomość o tym statku lub okręcie (art. 30 § 2 k.c.). Jeżeli ktoś zaginął w związku z innym niż wymienione powyżej bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia, może zostać uznany za zmarłego po upływie roku od dnia, w którym niebezpieczeństwo ustało albo według okoliczności powinno było ustać (art. 30 § 3 k.c.).

Przy tym jeżeli kilka osób utraciło życie podczas grożącego im wspólnie niebezpieczeństwa, domniemywa się, że osoby te zmarły jednocześnie (art. 32 k.c.). Osoby te określa się mianem kommorientów, a przytoczone domniemanie ma znaczenie szczególnie na gruncie prawa spadkowego, przy określaniu porządku dziedziczenia ustawowego.

Jeżeli chodzi o **kwestie proceduralne**, to przede wszystkim zauważyć należy, że postępowanie o uznanie za zmarłego jest postępowaniem nieprocesowym. Właściwy miejscowo jest tu sąd ostatniego miejsca zamieszkania zaginionego; jeżeli nie ma takiej podstawy do wyznaczenia właściwości sądu – sąd miejsca zamieszkania wnioskodawcy; w braku miejsca zamieszkania – sąd miejsca pobytu wnioskodawcy. Jeśli nie ma i takich podstaw, w grę wchodzić będzie sąd właściwy dla miasta stołecznego Warszawy (art. 526 § 1 w zw. z art. 508 § 1 k.p.c.). Wskazuje się też, że znajduje tu zastosowanie art. 508 § 2 k.p.c.⁹, w myśl którego gdy sąd właściwy nie może z powodu przeszkody rozpoznać sprawy lub podjąć innej czynności albo gdy wymagają tego względy celowości, sąd nad nim przełożony wyznaczy na posiedzeniu niejawnym inny sąd do rozpoznania sprawy w całości lub w części. Ponadto na podstawie art. 526 § 2 k.p.c. w przypadku, w którym w wyniku tego samego zdarzenia zaginęła większa liczba osób, SN na wniosek Ministra Sprawiedliwości może wyznaczyć jeden sąd jako wyłącznie właściwy do rozpoznania spraw będących w związku z tym zdarzeniem; postanowienie SN w tej sprawie ogłasza się w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Wniosek w przedmiocie uznania danej osoby za zmarłą może zgłosić każdy zainteresowany (art. 527 k.p.c.). Podkreśla się jednak, że na gruncie tego przepisu o tym, kogo należy uznać za zainteresowanego, decyduje nie tylko to, kto ma bezpośredni lub pośredni interes prawny w uzyskaniu orzeczenia o uznaniu za zmarłego, ale także trzeba brać pod uwagę względy emocjonalne, jakimi mogą się kierować członkowie rodziny zaginionego lub inne osoby mu bliskie. Jako uprawnionych wnioskodawców wskazuje się m.in. wierzyciela zaginionego, jego spadkobiercę, przedstawiciela czy współuczestnika sporu. Wniosek o uznanie za zmarłego może też złożyć prokurator lub Rzecznik Praw Obywatelskich¹⁰.

Dopuszczalne jest złożenie wniosku o uznanie za zmarłego już na rok przed końcem terminu, po upływie którego zaginiony może być uznany za zmarłego – z wyjątkiem przypadków, w których uznanie za zmarłego może mieć miejsce po upływie roku lub krótszego terminu liczonego od zdarzenia uzasadniającego prawdopodobieństwo śmierci zaginionego (zob. omówiony art. 30 k.c.), gdyż wówczas wniosek o uznanie za zmarłego może być złożony dopiero po upływie tego terminu (art. 528 k.p.c.).

⁹ J. Gudowski (w): *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Część pierwsza. Postępowanie rozpoznawcze. Część druga. Postępowanie zabezpieczające*, t. 3, red. T. Erciński, Warszawa 2006, s. 84.

¹⁰ *Ibidem*, s. 85.

Joanna Kuźmicka-Sulikowska – doktor nauk prawnych, adiunkt w Zakładzie Prawa Cywilnego i Prawa Międzynarodowego Prywatnego na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego; radca prawny; zajmuje się problematyką prawa cywilnego oraz klinicznego nauczania prawa; autorka licznych publikacji, w tym monografii: *Zasady odpowiedzialności deliktowej w świetle nowych tendencji w ustawodawstwie polskim*, 2011, *Odpowiedzialność deliktowa w prawie wybranych państw obcych*, 2011, a także komentarza *Odpowiedzialność majątkowa funkcjonariuszy publicznych za rażące naruszenie prawa*, 2013, oraz podręcznika *Prawo rzeczowe i spadkowe. Wykład w formie pytań i odpowiedzi*, 2014; redaktorka i współautorka *Zbioru kasusów z prawa cywilnego*, 2012.

Monika Tenenbaum-Kulig – doktor nauk prawnych, adiunkt w Zakładzie Prawa Cywilnego i Prawa Międzynarodowego Prywatnego na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego; radca prawny; zajmuje się problematyką prawa cywilnego, w tym w szczególności prawa zobowiązań; autorka licznych publikacji, w tym monografii *Instytucja zadatku w polskim prawie cywilnym*, 2008; współautorka *Zbioru kasusów z prawa cywilnego*, 2012.

■ Publikacja stanowi wykład z części ogólnej prawa cywilnego oraz prawa zobowiązań. Formuła podręcznika opracowanego w konwencji pytań i odpowiedzi ułatwi proces uczenia się oraz umożliwi szybsze wyszukiwanie potrzebnych informacji.

■ Czytelnik znajdzie tu odpowiedzi m.in. na następujące pytania:

- Czy w każdym przypadku, gdy jeden podmiot obieca drugiemu, że zachowa się w określony sposób, mamy do czynienia z zobowiązaniem?
- Jak kształtuje się pozycja dłużnika w zobowiązaniu z upoważnieniem przemianym?
- Czy z żądaniem dokonania waloryzacji sądowej może wystąpić przedsiębiorca?
- Czym charakteryzuje się szkoda przyszła i czy jest ona objęta obowiązkiem odszkodowawczym?
- Czy naprawieniu podlega szkoda ewentualna?
- Na czym może polegać stan wzbogacenia stanowiący jedną z przesłanek roszczeń z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia?
- Jakie są przesłanki odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez podwładnego?
- Jaki charakter ma odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny?

■ Obecne, drugie już wydanie książki uwzględnia zmiany kodeksu cywilnego wprowadzone ustawą z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta.

■ Niniejszy podręcznik wraz z przygotowanym w tej samej formule, już wydanym podręcznikiem obejmującym prawo rzeczowe i spadkowe (J. Kuźmicka-Sulikowska, *Prawo rzeczowe i spadkowe. Wykład w formie pytań i odpowiedzi*, 2014), stanowi kompendium wiedzy z zakresu podstawowych zagadnień objętych materią prawa cywilnego.

■ Książka przeznaczona jest przede wszystkim dla studentów prawa i administracji oraz aplikantów zawodów prawniczych, którym znajomość prezentowanej tematyki umożliwi przygotowanie się do zaliczenia kolokwium, egzaminów czy testów sprawdzających wiedzę.

Darmowy dostęp do programu

LEX dla Studenta

<http://www.produkty.LEX.pl/student>

Cena 39,00 zł
(w tym 5% VAT)

ISBN 978-83-264-3485-3

9 788326 434853

Zamówienia:

infolinia 801 04 45 45, fax 22 535 80 01

zamowienia.kiadzki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

9 788326 434853 W02P01